

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Вісник аграрної науки Причорномор'я

Науково-теоретичний фаховий журнал

Видається Миколаївським державним аграрним університетом

Вип. № 2 (30)

2005 р.

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

УДК 631.115.75:334.012.65

**ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ
МАЛОГО БІЗНЕСУ НА СЕЛІ
В ДОМАНІВСЬКОМУ РАЙОНІ НА МИКОЛАЇВЩИНІ**

*І.Н.Топіха, доктор економічних наук, професор
Миколаївський державний аграрний університет*

Викладено результати аналізу розвитку малого бізнесу на селі в Доманівському районі Миколаївської області. Обґрунтовано основні форми малого бізнесу, які будуть розвиватися в ближню перспективу на селі та методологічні підходи щодо розрахунку обсягу платних послуг на селі.

Изложены результаты анализа развития малого бизнеса на селе Доманёвского района Николаевской области. Обоснованы основные формы развития малого бизнеса на селе на ближайшую перспективу, а также методологические подходы расчёта объёма платных услуг на селе.

Постановка проблеми. У високорозвинених країнах малий бізнес є провідним сектором економіки. Економічний ріст держави, структура валового національного продукту, його якість значною мірою залежить від того, як працюють підприємства малого та середнього бізнесу. В них підприємства малого та середнього бізнесу створюють близько 60-70% валового національного продукту. За підрахунками Міжнародної Федерації малих та середніх

Вісник аграрної науки Причорномор'я,
Випуск 2, 2005

підприємств (IP8M&), в середньому по 18 країнах (із загальною чисельністю зайнятих 30 млн. чол.) на долю малих та середніх підприємств припадає близько 50% продукції і числа зайнятих, більше 30% капіталовкладень і експорту. За рахунок малого бізнесу створюється 2/3 нових робочих місць в США, Німеччині, Італії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теорія, методологія і практика становлення і функціонування малих форм господарювання у процесі ринкових перетворень в аграрній економіці України знайшли своє відображення в наукових працях вітчизняних учених. Значний внесок у цю справу зробили П.І.Гайдучський, І.І.Лукинов, П.М.Макаренко, М.Й.Малік, Л.Ю.Мельник, В.Я.Мессель-Веселяк, О.М.Онищенко, В.М.Нелеп, П.Т.Саблук, В.В.Юрчишин та багато інших.

Разом з тим окремі аспекти цієї досить глибокої і багатогранної проблеми залишаються дискусійними і потребують подальшого дослідження. До них належать: вивчення особливостей, місця і ролі малих форм аграрного господарювання в період ринкових перетворень на селі.

Цілі статті. Розробити організаційно-методичні підходи та обґрунтувати заходи по створенню та розвитку таких форм господарювання на селі.

Результати досліджень. Розвиток основних форм малого бізнесу на селі Миколаївської області в останні роки показано в таблиці.

Як видно з даних таблиці, всі форми малого бізнесу на селі в Миколаївській області не тільки мають право на життя, а і розвиваються. Так малих підприємств по обслуговуванню сільськогосподарського виробництва тільки за один рік збільшилося в 1,6 рази, індивідуальні, колективні та громадські послуги — 1,4 рази. Це дає підставу стверджувати, що на селі в Миколаївській області діючі нині форми малого бізнесу і на майбутнє будуть розвиватися і нарощувати обсяги надання послуг населенню.

Свій подальший розвиток можуть не отримати малі підприємства по переробці м'яса. В області в достатній кількості є потужні

підприємства — м'ясокомбінати, які мають передову технологію, забезпечують дотримання санітарних умов, майже не допускають втрат при переробці сировини і виготовляють продукцію високої якості. Цього всього не мають малі підприємства. Тому ми вважаємо, що розвиток останніх не має перспективи. Це стосується також виробництва напоїв малими підприємствами, виробництва жирів та переробки молока.

Таблиця

Малий бізнес на селі в Миколаївській області

Форми та послуги		2002 р.	2003 р.
Фермерські господарства	Кількість	4504	4533
	Площа с.-г. угідь, га	200994,7	237460
Обслуговування сільсько-господарського виробництва	Кількість	58	95
	Площа с.-г. угідь, га	6393,8	8712,8
Харчова промисловість та переробка сільськогосподарської продукції	Кількість	113	115
	Площа с.-г. угідь, га	15799,4	23131,1
Індивідуальні, колективні та громадські послуги	Кількість	28	39
	Площа с.-г. угідь, га	1757,7	2090,1
Інші	Кількість	845	868
	Площа с.-г. угідь, га	141914,6	160084,8

Виходячи з вище викладеного, ми вважаємо, що основні напрями послуг, які надаватимуть малі підприємства на селі і мають перспективу розвитку наступні: обслуговування с.г. виробництва, переробка сільгосппродукції, ремонт і будівництво житла та виробничих приміщень, індивідуальні, колективні та громадські, обслуговування електромеханізмів і ремонт побутової техніки, перукарні, збут продукції, постачання насіння та добрив, постачання запасних частин, будівельних матеріалів, автотранспорт, обслуговування тваринництва, обслуговування с.г. техніки, харчова промисловість, торгівельні та інші.

Обсяг побутових послуг нами розраховано на підставі перспективної кількості населення, нормативів споживання послуг на

одного жителя на рік.

Методологію розрахунку обсягу платних послуг населенню в країні неодноразово змінювали. Однак, незважаючи на деякі удосконалення, вона має низку недоліків. Зокрема, й надалі переважає обсяговий вартісний показник. Він, як усі валові показники, чітко не відображає безпосереднього рівня обслуговування — кінцевого споживання послуг.

Внаслідок нестабільності і складності економічної ситуації в Україні перевагу надають короткотерміновому прогнозу послуг. З цієї метою Міністерство економіки застосовує методика прогнозу, побудовану на групуванні населення за рівнем середніх доходів на особу і типології споживання послуг.

Вивчення етапу формування та розвитку малих підприємств в районах Миколаївської області показало їх різноманітність. На нашу думку, це свідчить про недооцінку районних державних адміністрацій одного з дієвих засобів розв'язання першочергових соціально-економічних проблем через створення сприятливого середовища для формування і функціонування суб'єктів малого бізнесу. Адже місцеві державні адміністрації мають державні повноваження для спрощення низки заходів створення і діяльності підприємницьких структур. А саме ці заходи є найбільш болючими і витратними для малих підприємств і мають безпосередній вплив на темпи їхнього збільшення.

Доманівський район відноситься до одного з таких районів Миколаївської області. В 2003 році в районі без фермерських господарств було 1 мале підприємство по обслуговуванню сільськогосподарського виробництва, 5 — по переробці сільськогосподарської продукції, 1 — по наданню особистих, колективних та громадських послуг, 30 — інших.

На території району, що займає 145,8 тис.га, функціонує 14 сільських рад і проживає майже 29 тис. населення. В половині населених пунктів району малі підприємства, крім селянських фермерських господарств, відсутні.

Районний центр смт. Доманівка знаходиться на відстані 110 км від обласного центру. Обслуговування населення району за рахунок

підприємств міста Миколаєва практично відсутнє. На території району немає залізничної мережі. До того ж, за даними статистики, в цьому районі найбільше безробіття серед сільського населення.

Виходячи з викладеного, ми визначили цей район за базовий і провели розрахунки поетапного формування підприємств малого бізнесу, передбачаючи при цьому збільшення кількості послуг сільському населенню та зменшення кількості безробітних за рахунок створення нових малих підприємств і розширення сфери послуг існуючих.

В основу методики наших розрахунків кількості створення малих підприємств на першому етапі в селах району покладено наявність малих підприємств в області на 10 тис. населення в 2004 р.

За статистичними даними, в Миколаївській області в першій половині 2004 року на 10 тис. населення припадало 61 мале підприємство, в Доманівському районі — 29, або 47,5%. Якщо з розрахунків виключити смт. Доманівка, як районний центр, то в селах району є 26 малих підприємств, що складає на 10 тис. населення 12 малих підприємств, від середнього по області — 19,7%.

Прийнявши за норматив наявність в середньому малих підприємств на 10 тис. населення в області 61, ми визначили межу першого етапу для сіл Доманівського району. За нашими розрахунками, для досягнення поставленої мети в першому етапі в селах Доманівського району необхідно сформувати (відкрити) 105 малих підприємств.

Звісно, що напрями діяльності малих підприємств будуть різноманітними. Виходячи з потреб сільського населення, найбільш поширеними в діяльності повинні бути підприємства по виробництву хліба та хлібобулочних виробів, по наданню послуг з ремонту побутової техніки, приміщень, збуту продукції, забезпечення населення частинами до сільськогосподарської техніки, її поточного та середнього ремонту.

Не виключається можливість розширення діяльності існуючих малих підприємств та створення нових. Але головне у всіх випад-

ках — це зміцнення їх матеріально-технічної бази.

Висновки.

1. Малий бізнес на селі розвивається слабкими темпами. Найбільш поширеною його формою є селянське (фермерське) господарство.
2. Побутове обслуговування сільського населення на даному етапі майже відсутнє. Тому є широке поле діяльності для малого бізнесу.
3. Формування підприємств малого бізнесу в Доманівському районі збільшить кількість робочих місць на селі більше як на 300.

ЛІТЕРАТУРА

1. З.С. Варналій. Мале підприємництво: основи теорії і практики. -К.: Т-во "Знання", КОО, 2003. – 302 с.
2. Статистичний щорічник Миколаївської області. /За ред. П.Ф. Зацаринського. Миколаїв, 2004. – 588 с.